

Call To Action

HERBESTEM EN MAAK RUIMTE VOOR WATER!

Vlaanderen moet dringend voldoende open ruimtegebieden effectief herstemmen om ons te beschermen tegen een teveel of tekort aan water. De Vlaamse overheid heeft alle kennis en instrumenten in handen om op korte termijn concrete en betaalbare acties te ondernemen.

Water krijgt in Vlaanderen te weinig ruimte om in de bodem te infiltreren. Hierdoor lopen we ernstige risico's op droogte en wateroverlast, zeker met het oog op de huidige klimaatverandering met stijgende zeespiegel, langere droogteperiodes en langere periodes met hevige neerslag.

Dat gebrek aan infiltratieruimte moet dringend aangepakt worden. Dat doen we door te ontharden, maar ook door de resterende open ruimte maximaal te beschermen. Het heeft weinig zin om te ontharden als we tegelijk blijven open ruimte aansnijden voor ontwikkelingen.

We moeten beekvalleien en waterrijke gebieden bouwvrij houden om water langer op te houden in tijden van wateroverlast, andere gebieden moeten we open laten om onze grondtafels aan te vullen in tijden van droogte om de drinkwatervoorziening te garanderen. Die gebieden vragen tegelijk aandacht voor bodemzorg en waterkwaliteit.

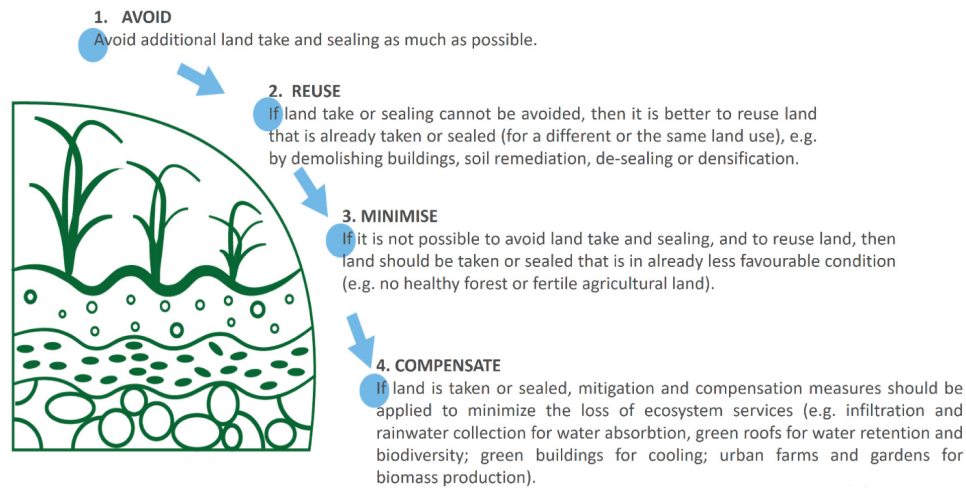
“Gronden met een groot waterrisico moeten we de facto als onbebouwbaar beschouwen. De waardebepaling van deze gronden moet op basis van openruimtefuncties gebeuren, en niet op basis van de venale waarde van bouwgrond.”

Het huidige vergunningenbeleid is een te reactief kader om een visie op Ruimte voor Water te realiseren. We pleiten voor een pro-actief beleid waarbij duidelijk in kaart wordt gebracht waar het veilig en wenselijk is om nog te ontwikkelen en waar niet, en dat zowel vanuit droogte als overstromingsperspectief.

Ook merken we dat er nog te vaak geredeneerd wordt vanuit compenserende maatregelen, bijvoorbeeld bij de vergunningbeoordeling. We verwijzen echter naar de ladder (figuur 1), die de Europese commissie¹ naar voor schuift en die op de eerste plaats bijkomende bebouwing tracht te voorkomen, vooraleer we naar de volgende stappen gaan: sloop, ontharding en compenserende maatregelen.

¹ EU Soil Strategy for 2030. “Reaping the benefits of healthy soils for people, food, nature and climate”, November 2021. https://environment.ec.europa.eu/topics/soil-and-land/soil-strategy_en

Figuur 1: ladder EU

Dat betekent dat de gebieden die niet voor ontwikkeling in aanmerking komen ook juridisch-planologisch als dusdanig aangeduid moeten worden. Indien deze nog een harde bestemming hebben moeten we die dringend herbestemmen. Om die nodige herbestemmingsoperatie op korte termijn te kunnen realiseren schuiven we volgende strategieën naar voor:

STRATEGIE 1

Maak snel werk van de bestemming van Watergevoelige Open Ruimte Gebieden (WORG)

Prioritair en urgent is het herbestemmen van de watergevoelige gebieden die nu nog een harde bestemming hebben – maar nog niet zijn bebouwd - naar zachte bestemmingen. Dit werd reeds grondig voorbereid door het departement Omgeving in de periode 2008-2018. Als resultaat hiervan werd ca. 1.600 hectare gronden als watergevoelige open ruimte gebieden (WORG) aangeduid, waarvan ongeveer 600 ha momenteel al in planproces zit². We pleiten ervoor dat de Vlaamse overheid nu snel werk maakt van de herbestemming van de overige 1.000 hectare.

² Eindrapport Taskforce Bouwshift, november 2021, p. 69, Website departement Omgeving geraadpleegd op 9 november 2022 zie: <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/rapport-van-de-taskforce-bouwshift-beschikbaar>

STRATEGIE 2

Tijd voor WORG 2.0 vanuit nieuwe modellen

De huidige aanduiding van WORG is een belangrijke stap, maar volstaat niet in het licht van de uitdagingen die op ons afkomen door de klimaatverandering.

Klimaatverandering zal voor langere periodes van droogte en hitte zorgen en tegelijk meer intense en langdurige stortregens met zich meebrengen. De combinatie van die uitdagingen met de stijgende zeespiegel maakt grotere delen van Vlaanderen overstromingsgevoelig³.

VMM ontwikkelde daarom geactualiseerde kaarten⁴ die na een besluit van de Vlaamse Regering van 30 september 2022 moeten gebruikt worden voor de watertoets⁵. Bijgevolg dringt de nood aan een tweede pakket aan WORG zich op, op basis van deze nieuwe modellen.

We roepen de minister op om de voorbereiding van WORG 2.0 aan te vatten op basis van de nieuwe kaarten.

³ Uit het advies 'Weerbaar Waterland van de expertengroep Hoogwater onder leiding van Henk Ovink, Website VMMM geraadpleegd op 9 november 2022, zie <https://www.vmm.be/nieuws/archief/advies-weerbaar-waterland.pdf/view>

⁴ "De wijzigingen beogen de verdeling in 'effectief' en 'mogelijk' overstromingsgevoelige gebieden los te laten. De geactualiseerde kaarten met overstromingsgevoelige gebieden maken een onderscheid tussen overstromingen vanuit de zee als gevolg van stormopzet, pluviale overstromingen als gevolg van lokale intense neerslag en fluviale overstromingen als gevolg van rivieroverstromingen" zie: <https://emis.vito.be/nl/artikel/beslissingen-ministerraad-van-30-september-2022>, geraadpleegd op 9 november 2022.

⁵ De Vlaamse Regering, wijziging besluiten die verband houden met de watertoetsprocedure en de informatieverplichting uit de artikelen 1.3.1.1 en 1.3.3.3.2 van het decreet integraal waterbeleid (30 sept 2022)

STRATEGIE 3

Koppel diverse doelen: zet waardevolle gebieden die beschermd zijn vanuit sectorale wetgeving om naar openruimtebestemmingen

Uit een meting van HOGENT blijkt dat de totale oppervlakte van gebieden met hoge natuurwaarde, ecosysteemdienstwaarde en landschapswaarde die op dit moment nog een harde bestemming hebben samen op ongeveer 10.000 ha geraamd kan worden (HOGENT, 2021⁶).

Deze gebieden vallen onder een sectorale bescherming die niet strookt met de juridische bestemmingscategorie. Vele van die gebieden spelen eveneens een belangrijke rol in waterbuffering en waterinfiltratie. We zien er een gedroomde kans in om die gebieden om te zetten naar een openruimtebestemming en zo hun actieve rol in watergerelateerde processen ook juridisch te beschermen en te verankeren. Ook het Grondwettelijk Hof⁷ sprak zich eerder uit over het belang om dergelijke gebieden een openruimtebestemming te geven.

Op die manier kan een driedubbele win gerealiseerd worden: zowel wat betreft de inbedding van sectorale regelgeving en duidelijkheid voor de betrokken eigenaars als voor Ruimte voor Water.

⁶ <https://onderzoek.hogent.be/projecten/ruimtelijke-en-financiele-simulatie-van-de-betonstop-2020-2040/>

⁷ PubliekRecht, Themis 116, Die Keure (p. 20-21)

STRATEGIE 4

Zorg dat deze grootschalige en noodzakelijke herbestemmingsopdracht betaalbaar is

De herbestemmingsopdracht beschreven in bovenstaande strategieën is van zodanig maatschappelijk belang dat de overheid er alles moet aan doen om de uitvoering ervan mogelijk te maken. Met de koppeling van de WORG-opdracht aan het Instrumentendecreet en de nieuwe planschadevergoeding steekt de overheid echter zichzelf stokken in de wielen.

Het is dan ook uiterst belangrijk dat in de nieuwe planschaderegeling (decretaal en/of in uitvoeringsbesluit) voldoende garanties worden ingebouwd om het vrijwaren van ruimte voor water betaalbaar te houden voor overheden.

Gezien het waterrisico op deze gronden en de nood aan ruimte voor water moeten we deze gronden de facto als onbebouwbaar beschouwen. De waarde-bepaling van deze gronden moet met andere woorden op basis van openruimte-functies gebeuren, en niet op basis van de venale waarde van bouwgrond. Enkel op die manier houdt de overheid het planmatig vrijwaren van ruimte voor water billijk en betaalbaar. Er zijn garanties nodig dat de overheid voldoende ruimte voor water kan realiseren om de bevolking tegen een waterbom te beschermen, die garanties moeten nu hun weg vinden in (het uitvoeringsbesluit van) het Instrumentendecreet.

BESLUIT

Via een actief Vlaams ruimtelijk beleid buigen we de wateruitdagingen om van een bedreiging naar een kans.

Met Ruimte voor Water werken we aan een positief verhaal van robuuste open ruimte in Vlaanderen. Alleen dringt de tijd en moet er op korte termijn werk worden gemaakt van de herbestemming van cruciale openruimtegebieden die vandaag in een harde bestemming liggen.

Ondergetekende,

